

Date: 25th June-2025

**TANQIDIY PEDAGOGIKA ORQALI O'QUVCHILARNING IJTIMOY
FAOLLIGINI OSHIRISH**

Ikromova Sitora Akbarovna
Osiyo xalqaro universiteti dotsenti

Annotatsiya: Mazkur maqolada tanqidiy pedagogika konsepsiyasi asosida o'quvchilarning ijtimoiy faolligini shakllantirishning nazariy va amaliy jihatlari yoritilgan. O'quvchilarda tanqidiy fikrlash, ijtimoiy ong, fuqarolik pozitsiyasi va faol hayotiy pozitsiyani shakllantirishda tanqidiy pedagogikaning o'rni, usullari hamda ta'lim jarayoniga tatbiq etishning istiqbollari tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: tanqidiy pedagogika, ijtimoiy faollik, tanqidiy fikrlash, demokratik ta'lim, fuqarolik tarbiyasi, dialogik o'qitish

Kirish

Zamonaviy jamiyatda yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirish ta'lim tizimining muhim vazifalaridan biridir. O'quvchi nafaqat bilimli, balki faol ijtimoiy subyekt sifatida shakllanishi uchun uni o'ylashga, tahlil qilishga, baholashga va jamiyatdagi o'z o'rnini anglashga o'rgatish zarur. Tanqidiy pedagogika – ana shunday maqsadga xizmat qiluvchi, o'quvchini passiv bilim oluvchidan faol ijtimoiy ishtirokchiga aylantiruvchi ta'lim konsepsiyasidir.

Asosiy qism

Tanqidiy pedagogikaning mohiyati va asosiy tamoyillari

Tanqidiy pedagogika – P. Freire, H. Giroux, bell hooks kabi pedagog-olimlar tomonidan ishlab chiqilgan ta'lim konsepsiyasi bo'lib, quyidagi asosiy tamoyillarga asoslanadi:

- **Dialogik ta'lim** – o'qituvchi va o'quvchi o'rtasida teng muloqot;
- **Ijtimoiy adolat va ongni uyg'otish** – ijtimoiy muammolarga befarq bo'lmilik;
- **Refleksiya** – o'z fikr va faoliyatini tahlil qilish ko'nikmasi;
- **Mustaqil fikrlash** – tayyor javob emas, muammoga chuqur yondashuv.

Bu yondashuv orqali o'quvchi o'zini faqat darsda emas, balki jamiyatda ham faol subyekt sifatida anglay boshlaydi.

Tanqidiy pedagogika va ijtimoiy faollik o'rtasidagi bog'liqlik

O'quvchilarning ijtimoiy faolligi ularning:

- muammoli vaziyatlarga e'tiborli bo'lishi,
- o'z fikrini erkin ifoda etishi,
- ijtimoiy adolatsizliklarga nisbatan munosabat bildirishi,
- ijtimoiy loyihalarda, tashabbuslarda ishtirok etishi orqali namoyon bo'ladi.

Tanqidiy pedagogika o'quvchini aynan shunday pozitsiyaga olib keladigan metodik va g'oyaviy asoslarni taklif etadi.

Tanqidiy pedagogik yondashuvlar orqali ijtimoiy faollikni oshirish usullari

Date: 25th June-2025

1. **Muammoli savollar va topshiriqlar asosida darslarni tashkil etish:** Masalan, "Mahallamizda qanday muammolar bor?" yoki "Yoshlar korrupsiyaga qarshi qanday hissa qo'sha oladi?" kabi real hayotiy savollar.

2. **Debatlar va munozarali darslar:** Talabalarni turli ijtimoiy masalalarda o'z fikrini himoya qilishga o'rgatadi.

3. **Reflektiv yozuvlar va esse:** O'quvchilarni o'z shaxsiy pozitsiyasini aniqlashtirishga undaydi.

4. **Loyiha asosida o'qitish:** Ijtimoiy ahamiyatga ega kichik loyihalarni bajarish orqali o'quvchilar amaliy faoliyatga jalb qilinadi.

5. **Ommaviy axborot vositalarini tahlil qilish:** Reklama, yangiliklar, tarmoq postlarini tanqidiy tahlil qilish orqali o'quvchilar axborotga tanlab yondashishga o'rganadi.

O'zbekiston ta'lim tizimida qo'llash imkoniyatlari

O'zbekistonda yoshlarning fuqarolik faolligini oshirish davlat siyosatining muhim yo'nalishlaridan biridir. Tanqidiy pedagogika orqali:

- maktab va kollejdagi fuqarolik saboqlari mazmunini boyitish;
- yoshlar tashkilotlari bilan hamkorlikda ijtimoiy loyihalar tashkil etish;
- pedagoglarni malakasini oshirish orqali yangi yondashuvlarni dars jarayoniga joriy qilish mumkin.

Xulosa

Tanqidiy pedagogika orqali o'quvchilarning ijtimoiy faolligini oshirish zamonaviy ta'limning asosiy maqsadlaridan biri bo'lib, bu yondashuv shaxsning tanqidiy fikrlovchi, ijtimoiy ongli, faol fuqarolik pozitsiyasiga ega bo'lgan inson sifatida shakllanishiga xizmat qiladi. Bu esa o'z navbatida, ijtimoiy barqarorlik va taraqqiyot uchun zamin yaratadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Ravshanovich, A. O. HISSIY ZO 'RIQISHLAR VA OBSESSIYALARDAN XALOS BO 'LISH USULLARI VA TAVSIYALAR. *ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ ТАДҚИҚОТЛАР: ДАВРИЙ АНЖУМАНЛАР: 10-ҚИСМ*, 87.
2. Ravshanovich, A. O. (2024). O 'RTA OSIYO MUTAFAKKIRLARINING TIBBIYOT VA PSIXOLOGIYA SOHASIDAGI NAZARIYALARI. *SCIENTIFIC ASPECTS AND TRENDS IN THE FIELD OF SCIENTIFIC RESEARCH*, 3(28), 85-91.
3. Sattorovich, E. Z. (2024). O 'SMIRLARDA SUITSIDIAL HOLATLARNI KELTIRIB CHIQRUVCHI IJTIMOY-PSIXOLOGIK OMILLAR. *PEDAGOG*, 7(5), 31-37.
4. Sattorovich, E. Z. (2024). SUD PSIXOLOGIK EKSPERTIZASI TARIXI RIVOJLANISH JARAYONI BOSQICHLARI. *PEDAGOG*, 7(4), 306-313.
5. Hikmatovna, M. N. (2023). Tarbiyaning Maqsad Va Vazifalari. *American Journal of Public Diplomacy and International Studies (2993-2157)*, 1(9), 386-388.
6. Mahmudova, N. H. (2023). Influence of family environment on personal socialization. *American Journal of Public Diplomacy and International Studies (2993-2157)*, 1(10), 440-446.
7. Hojiyeva Nasiba Bahodirovna. (2024). Ta'lim jarayonida boshlang'ich sinflarda texnologiya fanini o'qitish muammosining yoritilish mazmuni. *TECHNICAL SCIENCE*

Date: 25th June-2025

RESEARCH IN UZBEKISTAN, 2(1),200–206.

8. Hojiyeva Nasiba Bahodirovna. (2024). THE SIGNIFICANCE OF EDUCATIONAL TRAINING IN PRIMARY CLASSES. МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА, 2(2), 439–447.

9. Jo‘Rayeva, D. O. (2024). EDUCATIONAL VIEWS OF PEDAGOGUES TOWARDS THE ENVIRONMENT. Экономика и социум, (4-1 (119)), 194-197.

10. Oktamovna, J. R. D. (2025). BO ‘LAJAK TARBIYACHILAR VA PEDAGOGLARNING RAQAMLI KOMPETENSIYALARINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA BAHOLASH MEXANIZMLARI. *Recent scientific discoveries and methodological research*, 2(2), 104-110.

11. Tursunovna, B. G. (2024). UPDATING AND CONDUCTING THE QUALITY OF PRIMARY EDUCATION ON THE BASIS OF MODERN METHODS. In Forum for Linguistic Studies (Vol. 6, No. 1, pp. 242-248).

12. Baxronova, G. T. (2024). EGRA AND EGMA INTERNATIONAL ASSESSMENT PROGRAMS AND TEACHING PRIMARY CLASS STUDENTS TO THINK INDEPENDENTLY THROUGH THEM. Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi, 12(2), 152-154.

13. Tursunovna, B. G. (2024). EGMA TADQIQOTI O ‘QITISH VA TA’LIM OLISH SHAROITLARINI O ‘RGANISH XALQARO TADQIQOTI. Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi, 12(2), 146-148.

14. Камилова, Н. Г. (2008). Совершенствование процесса ресоциализации как важное условие эффективной социальной адаптации и интеграции в социум воспитанников пенитенциарных заведений. *Образование через всю жизнь: непрерывное образование в интересах устойчивого развития*, 6, 285-288.

15. Камилова, Н. Г. (2009). Психологические особенности ресоциализации подростков–воспитанников специализированных учебных заведений для трудновоспитуемых. *Образование через всю жизнь: непрерывное образование в интересах устойчивого развития*, 7, 404-407.

16. Toyirova, D. S. (2024). KICHIK MAKTAB YOSHIDAGI O ‘QUVCHILARDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH KO ‘NIKMALARINI TARBIYALASHNING MAZMUNI. SCHOLAR, 2(5), 106-114.

17. Sattorovna, T. D. (2025). KICHIK YOSHDAGI O ‘QUVCHILARDA RAQAMLI SAVODXONLIK KO ‘NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHNING USULLARI. IMRAS, 8(2), 101-104.

18. Sobirovna, S. Y. (2022). PEDAGOGNING KREATIVLIGI BOLALAR IJODIY RIVOJLANISHINING ZARUR SHARTI. *PEDAGOGS jurnali*, 1(1), 219-220.

19. Сайфуллаева, Н. Б. (2023). РОЛЬ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБУЧЕНИИ КОМПЬЮТЕРНЫМ НАУКАМ. *Universum: технические науки*, (4-1 (109)), 41-43.

20. Абдуллаева, Д. У. (2018). ДЕТСКО-РОДИТЕЛЬСКИЕ ОТНОШЕНИЯ КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ КРЕАТИВНОСТИ ДЕТЕЙ. In Развитие интеллектуально-творческого потенциала молодежи: из прошлого в современность (pp. 335-336).

Date: 25th June-2025

21. Абдуллаева, Д. У. (2016). СУЩНОСТИ И ЗАКОНОМЕРНОСТИ ПРОЦЕССА СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПЕДАГОГА. Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук, (5-6), 64-66.
22. Абдуллаева, Д. У., & Маткаримова, Н. Б. (2017). ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ПСИХОЛОГА-ПЕДАГОГА В ИНФОРМАЦИОННОЙ СОЦИОКУЛЬТУРНОЙ СИТУАЦИИ XXI ВЕКА. Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук, (6-2), 127-130.
23. Абдуллаева, Д. У. (2016). Взаимодействие психолог-педагог: от парадигмы исследования к парадигме обеспечения. Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук, (5-4), 11-13.
24. Ubaydullaevna, D. A. (2023). Establishing a relationship between a mother and a teenage child. Frontline social sciences and history journal, 3(02), 18-26.
25. Абдуллаева, Д. (2023). Оилавий тарбия бола шахси ривожланишини белгиловчи омил сифатида. Педагогика и психологии в современном образовании. <https://ppmedu.jdpu.uz/index.php/ppmedu/article/view/8963>.
26. Абдуллаева, Д. (2021). Оилада ота-она ва фарзанд муносабатларининг ўзига хослиги. Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS), 1(Special issue), 226-232.
27. Abdullaeva, D., Yorqulov, R., & Atabaeva, N. (2015). Family psychology. T.: Tafakkur Bostoni.
28. Абдуллаева, Д. (2021). Оилада ота-она ва фарзанд муносабатларининг ўзига хослиги. Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS), 1(Special issue), 226-232.
29. Ubaydullaevna, A. D. (2024, February). THE RELATIONSHIP OF SOCIAL PERCEPTIONS WITH PERCEPTIONS ABOUT FAMILY LIFE. In International Scientific and Current Research Conferences (pp. 120-123).
30. Avezov, O., & Xoliqov, S. (2024, February). TALABALAR ORASIDA YOLG'IZLIK IJTIMOIIY-PSIXOLOGIK MUAMMO SIFATIDA. In Международная конференция академических наук (Vol. 3, No. 2, pp. 34-41).
31. Elov, Z. (2023). СОЦИАЛЬНАЯ ПРОБЛЕМА САМОУБИЙСТВА У ПОДРОСТКОВ С ДЕВИАНТНЫМ ПОВЕДЕНИЕМ. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (*buxdu.uz*), 40(40).
32. Elov, Z. (2023). О 'SMIRLIK DAVRI INQOROZLARINING IJTIMOIIY-PSIXOLOGIK SABABLARI. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (*buxdu.uz*), 35(35).
33. Sobirovna, S. Y. (2024). МАКТАБГАЧА ТА'LIMDA NUTQ, MULOQOT OQISH VA YOZISH MALAKALARINING SOHALARI. TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN, 2(1), 52-62.
34. Sobirovna, S. Y. (2023). Creativity in the work of an educator. American Journal of Public Diplomacy and International Studies (2993-2157), 1(10), 361-367.
35. Toymurodov, A. (2023, December). MODERN INTERPRETATION OF PSYCHODIAGNOSTICS AND PSYCHOCORRECTION OF EXTREME SITUATIONS.

Date: 25th June-2025

In "INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE" "SCIENTIFIC ADVANCES AND INNOVATIVE APPROACHES" (Vol. 1, No. 5, pp. 71-79).

36. Toymurodov, A. (2023). BASICS OF PROVIDING PSYCHOLOGICAL SERVICES TO MILITARY PERSONNEL. Академические исследования в современной науке, 2(24), 148-152.

37. Shuhratovich, T. A. (2025). PSIXOLOGIK TESTLAR TURLARI VA ULARNI QANDAY QO'LLASH. Modern digital technologies in education: problems and prospects, 2(1), 8-15.

38. Abdurahmon, T. (2025). BOLALAR PSIXOLOGIIYASINI O'RGANISH ULARNING RIVOJLANISH JARAYONLARI. Modern digital technologies in education: problems and prospects, 2(1), 16-21.

39. Abdurahmon, T. (2025). STRESSNI EKSPERIMENTAL TAHLIL QILISH. *New modern researchers: modern proposals and solutions*, 2(1), 51-56.

40. Abdurahmon, T. (2025). XOTIRA VA ESLAB QOLISH JARAYONLARINI. *New modern researchers: modern proposals and solutions*, 2(1), 57-62.

41. Abdurahmon, T. (2025). PSIXOLOGIIYADA QAROR QABUL QILISH JARAYONLARINI EKSPERIMENTAL TADQIQ QILISH. *New modern researchers: modern proposals and solutions*, 2(1), 1-7.

42. Abdurahmon, T. (2025). PSIXOLOGIIYADA NEYROEKSPERIMENTLARNING AHAMIYATI. *New modern researchers: modern proposals and solutions*, 2(1), 14-20.

43. Abdurahmon, T. (2025). KOGNITIV PSIXOLOGIIYA INSONNING ONG JARAYONLARI. *New modern researchers: modern proposals and solutions*, 2(1), 8-13.

44. Toymurodov, A. S. (2025). BOSHQARUV VA IJTIMOIIY PSIXOLOGIIYA O'ZARO ALOQASI. *Modern digital technologies in education: problems and prospects*, 2(2), 7-12.

45. Toymurodov, A. S. (2025). LIDERLIK VA RAHBARLIK PSIXOLOGIIYASI. *Modern digital technologies in education: problems and prospects*, 2(2), 19-24.

46. Toymurodov, A. S. (2025). QAROR QABUL QILISH VA PSIXOLOGIK OMILLAR. *Modern digital technologies in education: problems and prospects*, 2(2), 13-18.

47. Ikromova, S. A. (2024). PSIXOLOGIIYADA ETIKA VA QONUNLAR: PSIXOLOGNING JAVOBGARLIGI. *Methods of applying innovative and digital technologies in the educational system*, 1(2), 265-270.

48. Akbarovna, I. S. (2024). PEDAGOGIK MAHORAT ASOSLARINI O'ZLASHTIRISH. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(3), 888-893.

49. Akbarovna, I. S. (2024). THE IMPORTANCE OF FORMING MATHEMATICAL CONCEPTS. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(3), 912-917.

50. Akbarovna, I. S. (2024). EMOTSIYALARNI TANISH, IFODALASH VA BOSHQARISH USULLARI. *Science, education, innovation: modern tasks and prospects*, 1(3), 20-25.

51. Ikromova, S. A. (2024). YOSHLAR VA PSIXOLOGIK KRIZISLAR. *Methods of applying innovative and digital technologies in the educational system*, 1(2), 283-288.

Date: 25th June-2025

52. Ikromova, S. A. (2024). JINSIY PSIXOLOGIYA: ERKAK VA AYOL PSIXOLOGIYASI FARQLARI. *Methods of applying innovative and digital technologies in the educational system*, 1(2), 277-282.
53. Ikromova, S. A. (2024). FREUD VA UNING PSIXOLOGIYA ILMIGA QO 'SHGAN HISSASI. *Methods of applying innovative and digital technologies in the educational system*, 1(2), 319-322.
54. Ikromova, S. A. (2024). IJTIMOIIY PSIXOLOGIYA: GURUHLAR VA IJTIMOIIY TA'SIRLAR. *Methods of applying innovative and digital technologies in the educational system*, 1(2), 271-276.
55. Akbarovna, I. S. (2024). BOSHLANG 'ICH TA'LIMDA INTEGRATSIYALASHGAN YONDASHUVNING AHAMIYATI. *Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology*, 1(3), 114-119.
56. Xaqqulova, D. (2024). ABDURAHMON GO 'ZAL-YASSAVIYSHUNOS. *PEDAGOG*, 7(6), 8-15.
57. Xaqqulova, D. (2024). ADABIYOTSHUNOS OLIM ABDURAHMON GO 'ZALNING TADQIQOTLARI XUSUSIDA. *PEDAGOG*, 7(5), 548-555.
58. XAQQULOVA, D. (2023). BADIYLIK MASALALARI TADQIQIDA OLIM MAHORATI. *Наука и технология в современном мире*, 2(5), 5-11.
59. Abduvasiyevna, X. D. (2024). SO 'Z TUZILISHI VA SO 'Z YASASH. *The latest pedagogical and psychological innovations in education*, 1(2), 261-266.
60. Abduvasiyevna, X. D. (2024). NUTQ MADANIYATI VA OG 'ZAKI MULOQOT. *The latest pedagogical and psychological innovations in education*, 1(2), 255-260.
61. Abduvasiyevna, X. D. (2024). MATN TAHLILI VA MAZMUNNI TUSHUNISH. *The latest pedagogical and psychological innovations in education*, 1(2), 279-284.
62. Abduvasiyevna, X. D. (2024). GAP TUZILISHI VA UNING TURLARI. *The latest pedagogical and psychological innovations in education*, 1(2), 267-272.
63. Abduvasiyevna, X. D. (2024). ONA TILIDA IMLO QOIDALARI. *The latest pedagogical and psychological innovations in education*, 1(2), 273-278.

